

Am 6, 1ab. 4-7
Ž 146, 6c-7. 8-9a. 9b-10
1 Tim 6, 11-16
Lk 16, 19-31

Záleží na tom, ako sa správame k druhým? Čo mám spoločné s utrpením môjho blízkeho? Môžem ďalej žiť v pohodlí a obísť ľudí okolo seba, ktorí sú v biede? Toto sú otázky, ktoré vyvolávajú čítania na túto nedeľu, a poskytujú nepríjemné odpovede. Čítajme a nechajme Ducha Svätého, aby nás posunul mimo naše zóny pohodlia.

Prvé čítanie | Am 6, 1ab. 4-7

Toto hovorí všemohúci Pán: „Beda tým, čo bezstarostne žijú na Sione, a tým, čo sa cítia bezpeční na vrchu Samárie. Tým, čo spávajú na posteliach zo slonoviny, leňošia na pohovkách, jedávajú baránky zo stáda a vykrmené teľatá zo stajne; vyspevujú si za zvuku harfy, vymýšľajú si hudobné nástroje ako Dávid; pijú víno zo širokých čiaš, natierajú sa najlepším olejom, ale nad skazou Jozefa sa netrápia. Preto teraz pôjdu na čele vyhnancoV do zajatia a prestane hulákanie povaľačov.“

Amos je jedným z najstarších literárnych (píšucich) prorokov. Bol Júdejcom (z Južného kráľovstva), ale Boh ho poslal k severnému Izraelu. Najlepšie si ho pamätáme pre rózne odsudzovanie sociálnej nespravodlivosti svojej doby.

V dnešnom úryvku Pán karhá jeruzalemskú aristokraciu prostredníctvom Amosa. Táto bohatá elita viedla v hlavnom meste život v pohodlí a záhalke. Ale ako hovorí Amos, „nad skazou Jozefa sa netrápia“. To znamená, že sa vôbec nestarali o to, že ich súkmeňovci, Izraeliti na severe („Jozef“ znamená Severné kráľovstvo), sú zdecimovaní, ochudobňovaní a zabíjaní nepriateľmi. Týchto bohatých južanov nezaujímalo, že desať z dvanástich kmeňov Pána čelí vyhnanstvu a blížia sa k záhube. V dôsledku toho Amos prorokuje, že budú mať rovnaký osud ako ich severskí bratranci: „...pôjdu na čele vyhnancoV do zajatia,“ hovorí Amos.

Tak sa aj stalo. Keď neskôr Nabuchodonozor, babylonský kráľ, napadol Judeu, judejský ľud, počnúc tými najbohatšími, poslal do vyhnanstva.

Žalm | Ž 146, 6c-7. 8-9a. 9b-10+17

R.: Blahoslavení chudobní v duchu, lebo ich je nebeské kráľovstvo.

**Pán zachováva vernosť naveky, *
utláčaným prisudzuje právo,
hladujúcim dáva chlieb. *
Pán vyslobodzuje väzňov, R.**

**Pán otvára oči slepým, *
Pán dvíha sklúčených,
Pán miluje spravodlivých. *
Pán ochraňuje cudzincov, R.**

**ujíma sa siroty a vdovy, *
ale hatí cesty hriešnikov.
Pán bude kraľovať naveky; *
tvoj Boh, Sion, z pokolenia na pokolenie. R.**

Žalm 146 je prvým z piatich „alelujových“ žalmov, ktoré končia Žaltár. Každý sa začína hebrejským slovom Hallelu-Yah, čo je príkaz znamenajúci: „Chváľte Pána!“ Tento súbor piatich žalmov je ako veľké finále Beethovenovej symfónie, dokonca aj s búšením tympanov a zvukom trúb. Tieto žalmy uzatvárajú Žaltár búrlivým chválospevom. Žalm 146 zdôrazňuje charakter Pána, Boha Izraela. Je na strane chudobných, utláčaných, slabých, zraniteľných a nevinných. Toto je charakter Boha, ktorého uctieваме. Nie každý verí, že Boh je taký. Iné náboženstvá a iní ľudia uctieávajú boha moci, boha, ktorý „pomáha tým, čo si pomáhajú sami“, boha, ktorý sa stará o svoje vlastné záujmy a očakáva, že vy urobíte to isté.

Staroveký izraelský žalmista urobil odvážne vyhlásenie, keď povedal, že Stvoriteľ má osobitný záujem o slabých. Môžeme vidieť silné spojenie medzi týmto žalmom a Ježišovým učením, najmä Ježišovým učením v Reči na vrchu, počnúc blahoslavenstvami. Všimnite si, ako sa v tomto žalme „Pán bude kráľovať naveky“, teda Božie kráľovstvo, spája s utešovaním utláčaných, tak ako v blahoslavenstvách. Tento žalm aj blahoslavenstvá vytvárajú spojenie medzi Božou vládou alebo kráľovstvom a Božím záujmom o utláčaných.

Druhé čítanie | 1 Tim 6, 11-16

Boží človek, usiluj sa o spravodlivosť, nábožnosť, vieru, lásku, trpezlivosť, miernosť. Bojuj dobrý boj viery a zmocni sa večného života; veď doň si povolaný a zložil si pred mnohými svedkami dobré vyznanie. Prikazujem ti pred Bohom, ktorý všetkému dáva život, a pred Kristom Ježišom, ktorý dobrým vyznaním vydal pred Ponciom Pilátom svedectvo: Zachovaj prikázanie bez poškvry a bez úhony až do príchodu nášho Pána Ježiša Krista, ktorého v pravom čase ukáže blahoslavený a jediný vládca, Kráľ kráľov a Pán pánov. On jediný má nesmrteľnosť a prebýva v neprístupnom svetle; jeho nik z ľudí nevidel, ani vidieť nemôže. Jemu česť a večná vláda. Amen.

Druhé čítania polopriebežne postupujú cez Pavlove listy jednotlivcom. Tu sa dostávame na koniec Prvého listu svätého Pavla Timotejovi a počujeme jeho záverečné výzvy pre svojho mladého chránenca.

Aj keď toto čítanie nebolo zvolené pre tematickú zľahu s evanjeliom, predsa len vidíme spoločnú tému. Svätý Pavol spája cnosť súcitu s Božím kráľovstvom. Nabáda Timoteja, aby praktizoval „spravodlivosť, nábožnosť, vieru, lásku, trpezlivosť, miernosť“. Tieto cnosti, najmä „lásku, trpezlivosť a miernosť“, nám zakazujú byť bezcitní k tým, ktorí to potrebujú, krutí k utláčaným alebo drsní k nevzdelaným.

Svätý Pavol trvá na tom, že praktizovanie týchto cností má súvis s tým, že jedného dňa budeme vidieť „nášho Pána Ježiša Krista, ... blahoslaveného a jediného vládcu... , Kráľa kráľov a Pána pánov.“ Áno, Ježiš Kristus je všemohúci a večný Boh, no stará sa o slabých, chudobných, zahanbených, zavrhnutých, zosmiešňovaných, pomalých, slabých. Blahoslavení sú tí, ktorí sa k nim správajú s „láskou, trpezlivosťou a miernosťou“.

Evanjelium | Lk 16, 19-31

Ježiš povedal farizejom: „Bol istý bohatý človek. Obliekal sa do purpuru a kmentu a deň čo deň prepychovo hodoval. Pri jeho bráne líhal akýsi žobrák, menom Lazár, plný vredov. Túžil nasýtiť sa z toho, čo padalo z boháčovho stola, a len psy prichádzali a lízali mu vredy.

Keď žobrák umrel, anjeli ho zanesli do Abrahámovho lona. Zomrel aj boháč a pochovali ho. A keď v pekle v mukách pozdvihol oči, zďaleka videl Abraháma a Lazára v jeho lone. I zvolal: ‚Otec Abrahám, zľutuj sa nado mnou a pošli Lazára, nech si namočí aspoň koniec prsta vo vode a zvlaží mi jazyk, lebo sa hrozne trápim v tomto plameni!‘

No Abrahám povedal: ‚Synu, spomeň si, že si dostal všetko dobré za svojho života a Lazár zasa iba zlé. Teraz sa on tu teší a ty sa trápiš. A okrem toho je medzi nami a vami veľká priepasť, takže nik – čo ako by chcel – nemôže prejsť odtiaľto k vám ani odtiaľ prekročiť k nám.‘

Tu povedal: ‚Prosím ťa, Otče, pošli ho do domu môjho otca. Mám totiž piatich bratov; nech ich zaprisahá, aby sa nedostali aj oni na toto miesto múk.‘

Abrahám mu odpovedal: ‚Majú Mojžiša a Prorokov, nech ich počúvajú.‘

Ale on vrazil: ‚Nie, otec Abrahám. Ak príde k nim niekto z mŕtvych, budú robiť pokánie.‘

Odpovedal mu: ‚Ak nepočúvajú Mojžiša a Prorokov, neuveria, ani keby niekto z mŕtvych vstal.‘“

Na tomto evanjeliu nás upúta niekoľko vecí. V prvom rade si všimneme, že podobenstvo o „boháčovi a Lazarovi“ často vyvoláva debatu o očistci. Niektorí protestanti trvajú na tom, že vyvracia predstavu o očistci. Niektorí katolíci tvrdia, že ju v skutočnosti podporuje.

Židovské názory na posmrtný život v čase nášho Pána tvrdili, že tí, ktorí zomrú, idú do podsvetia, nazývaného v klasickej hebrejčine šeol alebo hádes v gréčtine. Tam čakajú na súdny deň. A v podsvetí boli územia útechy aj miesta bolesti. „Abrahámov lo“ bolo najlepšou časťou podsvetia. Bola to príjemná „krajina“, kde sa spravodliví tešili z útechy svojich predkov, najmä samotného Abraháma. „Abrahámov lo“ bolo oddelené od zvyšku podsvetia riekami a priepastami. Za týmito prekážkami si bezbožní odpykávali tresty zodpovedajúce ich previneniam v živote.

V tomto podobenstve teda boháč aj Lazar očakávajú posledný súd. Ani jeden nie je v nebi ani v pekle. Sú v šeole, na mieste mŕtvych. Práve do tohto šeolu alebo hádesu zostúpil Kristus, aby uviedol spravodlivých do Božej prítomnosti, teda do neba.

Má podobenstvo o boháčovi a Lazarovi nejakú spojitosť s náukou o očistci? Nepriamo áno. Židovská viera tvrdila, že je možné prihovárať sa za tých, ktorí v podsvetí čakajú na súd. Možno to vidieť v 2 Mach 12, 44 – 45 a v Sofoniášovej apokalypse v 11, 1 – 2. V niektorých židovských spisoch z toho obdobia sa Abrahám, Izák a Jákob prihovárajú za mŕtvych čakajúcich na súd.

Môžeme teda povedať, že kresťanská náuka o očistci – o mieste alebo stave očisťovania tých, ktorí sú v prechodnom stave – má korene v starovekej židovskej viere. Bohatý muž z podobenstva je v stave podobnom očistcu. Prežíva utrpenie, no nebol odsúdený do pekla a stále dokáže komunikovať so spravodlivými, čo by v pekle nebolo možné. Prejdime k morálnemu významu pasáže. Bohatý muž dostáva v posmrtnom živote trest za svoje hriechy. Z podobenstva vyplýva, že jeho hlavným hriechom bola úplná neúcta k blahu jeho izraelského spoluobčana, Lazára, ktorý žobral pri dverách jeho domu v úplnej biede a chýbali mu aj základné potreby. V tomto postoji sa vyrovná bohatej elite Jeruzalema z prvého čítania, ktorú ani v najmenšom neznepekajilo zdecimovanie ich bratrancov na severe. Ježiš odsudzuje bezcitnosť tých, ktorí žijú pôžitkárske životom, pričom ignorujú potreby chudobných, najmä chudobných z vlastnej komunity alebo spomedzi ľudí rovnakej viery.

Zaujímavý je záver dialógu medzi Abrahámom a boháčom. Bohatý muž prosí Abraháma, aby poslal niekoho, kto by varoval jeho bratov, ale Abrahám odpovedá: „Majú Mojžiša a prorokov... Ak nepočúvajú Mojžiša a Prorokov, neuveria, ani keby niekto z mŕtvych vstal.“

„Mojžiš a proroci“ je odkaz na súhrn Starého zákona, často označovaný ako „Zákon a Proroci“. Mojžiš aj proroci (ako Amos vyššie!) zdôrazňovali dôležitosť praktizovania ekonomickej spravodlivosti a dobročinnosti voči vdove, sirote, cudzincovi a chudobnému príbuznému. Stačí sa pozrieť napríklad na Deuteronomium 15 a Levitikus 25. Tí, ktorí nepočúvali Božích prorokov, mali tvrdé srdce. Ani vzkriesenie by ich nepresvedčilo. Ich prekážkou k pokániu nebol nejaký nedostatok vedomostí alebo intelektuálna námietka voči existencii Boha, ale pripútanosť k bohatstvu.

Ježišove slová boli prorocké. Ako sa ukázalo, bohatých Jeruzalema nepresvedčilo vzkriesenie muža menom Lazár, rovnako ako ich Písmo neprivedlo k pokániu. Ján zaznamenáva, ako Ježiš vzkriesil svojho priateľa Lazára, a potom aj následky:

...Niektorí z nich odišli k farizejom a rozpovedali im, čo Ježiš urobil. Velkňazi a farizeji zvolali veľradu a hovorili: „Čo robíš? Tento človek robí mnohé znamenia. Ak ho necháme tak, uveria v neho všetci, prídu Rimania a zničia nám i toto miesto i národ.“ ... A od toho dňa boli rozhodnutí, že ho zabijú (Jn 11, 46–48. 53)

Všimneme sme si tiež to, že Ježiš spája svoju vlastnú službu toho, kto „[vstáva] z mŕtvych“ s vierou vo svedectvo „Mojžiša a prorokov“. Tým Ježiš vylučuje akúkoľvek formu kresťanstva, ktorá sa pokúša odmietnuť Starý zákon, Písmo Izraela (t. j. marcionizmus).

Pre mňa osobne bol toto text, ktorý ma presvedčil, aby som sa začal vedecky venovať Starému zákonu, pretože Ježiš spája vieru vo vzkriesenie (t. j. kresťanskú vieru) s dôverou v prorokov Izraela (t. j. Starý zákon). Jedným z mojich životných cieľov je podporovať vieru v „Mojžiša a prorokov“, aby ľudia prijali toho, ktorý vstal z mŕtvych. Niekedy sme v pokušení myslieť si: Keby len Boh ukazoval prejavy svojej moci, evanjelizácia by bola jednoduchšia. Obrátili by sme celý národ. Ale Ježiš nás učí mať realistickejšie predstavy o zázrakoch. Po troch rokoch najpozoruhodnejšej zázračnej služby v dejinách ľudstva bol Ježiš v čase, keď to najviac potreboval, aj tak opustený aj svojimi najbližšími nasledovníkmi. Dokonca i po jeho zmŕtvychvstaní úradníci, ktorí vedeli o jeho zmŕtvychvstaní, platili strážcom, aby sa správy o tom nešírili (Mt 28, 11 – 15)!

Zázraky zhromažďujú zástupy, ale len zriedka vedú k obráteniu srdca, ktoré hľadá Ježiš. Tí, ktorí sú zatvrdnutí chamtivosťou, žiadostivosťou alebo inými vášňami, vždy dokážu nájsť spôsob, ako vysvetliť zázrak. Aj keď to nedokážu, jednoducho to budú ignorovať alebo povedia, že je to nevysvetliteľná náhoda. V modernej dobe sa tiež udiali verejné zázraky, ktorých svedkami boli tisíce ľudí, no nevedli k masovej konverzii. Ak chcete dobrý príklad, pozrite si videá na YouTube o zjaveniach v Zeitoune v Egypte v roku 1968.

Čo nám teda hovoria čítania v tento Pánov deň? Po prvé, kajať sa z akéhokoľvek pôžitkárstva vo svojom životnom štýle a akéhokoľvek nedostatku štedrosti voči chudobným, najmä tým, ktorí sú nám najbližší. Po druhé, začnite dnes dbať na Písmo. Obráťte sa k Bohu a urobte to teraz! Nečakajte na nejaké znamenie, zjavenie alebo zázrak, ktorý vás prebudí.